

роздрібної торгівлі призводить до скорочення числа пунктів продажу окремих товарів і збільшення радіусу їх дії; територіального віддалення їх від покупців. Тому для забезпечення ефективного функціонування спеціалізованих підприємств надзвичайно важливим є також правильний вибір розміщення торговельного підприємства на території населених пунктів, яке забезпечує їм вагому довготривалу конкурентну перевагу стосовно інших суб'єктів торговельного середовища. Зручність розташування (віддаленість від житла, від основних транспортних шляхів) магазину для покупців – у більшості випадків є основним критерієм вибору ними пункту торговельного обслуговування в умовах постійного дефіциту часу. Інші ж складники конкурентної стратегії в роздрібній торгівлі – ціни, дизайн і інтер'єр, рівень обслуговування, асортимент товарів тощо – є швидкозмінними порівняно із вдалим розташуванням торговельного закладу.

Література

1. **Статистичний довідник** "Роздрібна торгівля України у 1990-2000 роках"/ Державний комітет статистики України. – К.: 2001. – 295 с.;
2. **Статистичний збірник** "Роздрібна торгівля України у 2001 році"/ Державний комітет статистики України. – К.: 2002. – 239 с.

УДК: 336.76:338.2

Я.С. Лапчук – Львівська КА

СИСТЕМА ЦІЛЕЙ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Розкрито проблему формування цілей грошово-кредитної політики в умовах трансформації економіки для досягнення сталого економічного зростання.

Ключові слова: грошово-кредитна політика, стаке економічне зростання.

Ya.S. Lapchuk – Commercial Academy of Lviv

The System of Alms Money-Credit Policy in Conditions of Transformation Ukrainian Economy

The problem of forming of the aims of the money-credit policy in conditions of Ukrainian economy transformation, aimed at achievement of steady economic growth is explored.

Keywords: money-credit policy, steady economic growth

У сучасних ринкових економіках формування цілей проведення грошово-кредитної політики охоплює широкий діапазон проблем державного регулювання економіки. Грошово-кредитне регулювання економіки вимагає координації напрямів державного впливу на економічну активність, що вимагає побудови системи цілей. В умовах трансформації економіки важливим є адаптування існуючої теоретичної спадщини та практичних досягнень розвинутих ринкових до реалій України.

Формування системи цілей грошово-кредитної політики в умовах трансформації економіки України потребує подальшого наукового пошуку, що і зумовило мету нашої роботи.

Цілі грошово-кредитної політики пов'язані з такими завданнями, які повинні бути досягнуті на певному етапі її проведення. Тобто існує певна іє-

рархія цілей, причому досягнення цілей нижчого щабля обов'язково має бути підпорядковане завданням вищого порядку. У сучасних ринкових економіках вищою кінцевою ціллю грошово-кредитної політики є забезпечення стабільності цін, повної зайнятості та зростання реального обсягу виробництва. Поточна грошово-кредитна політика орієнтується на більш конкретні або тактичні цілі, які досягаються через проведення послідовних операцій на відкритому ринку цінних паперів. Проміжні цілі грошово-кредитної політики досягаються шляхом регулювання перемінних в економічній системі на річних часових інтервалах [2, ст. 35].

Деталізуючи зміст та цілі грошово-кредитної політики автори підкреслюють, що вона полягає у зміні грошової пропозиції з метою стабілізації сукупного обсягу виробництва, зайнятості та рівня цін. Більш детально: під час економічного спаду збільшується грошова пропозиція для заохочення витрат, а під час інфляції – обмежується пропозиція грошей для обмеження витрат [3, ст. 298].

Розмежування цілей грошово-кредитної політики переважно здійснюється відповідно до можливостей впливу на економічну ситуацію з врахуванням чинника часу.

У короткостроковому періоді часу грошово-кредитна політика реалізує свої тактичні цілі, пов'язані з можливістю досягнути певних результатів, пов'язаних з параметрами функціонування сфери грошового обігу.

У довгостроковому періоді часу реалізуються стратегічні цілі грошово-кредитної політики, які пов'язані з оптимальним і стабільним характером функціонування національних економік. У процесі досягнення стратегічних цілей визначаються проміжні цілі, які є орієнтирами тактичного регулювання і дозволяють контролювати і вимірювати їх досягнення.

Розмежування коротко- та довгострокових періодів в економіці не є абсолютним, а має концептуальний характер. **Наслідки регулювання грошово-кредитних методів на протікання економічного циклу є різними залежно від часу їх спостереження.**

Для монетаристів розмежування коротко-та довгострокового періодів в економічному циклі здійснюється в урахуванням отриманої та використаної економічної інформації. У сучасних ринкових економіках для стабільності економічної діяльності важливим є володіння необхідною інформацією. Функціонування ринкової економічної інформації, яка дозволяє учасникам ринку володіти певними знаннями та передбаченням відносно існуючих та майбутніх цін, а також розміщення товарів та послуг. Будь-яке відхилення від цих умов розглядається як стан недосконалою інформацією і є джерелом недосконалого ринку [5, ст. 381].

Економічна система реагує лише на номінальні цінові імпульси зміни об'єктів виробництва збільшенням пропозиції всіх видів ресурсів, в тому числі і праці.

Довгостроковий період у монетаристів характерний тим, що учасникам ринку стають доступними не лише номінальні значення цінових імпульсів, але й уся існуюча інформація для формування цілей. Монетаристи постійно критикують кейнсіанців за їх позицію отримання тільки короткострокового ефекту. У короткостроковому періоді (6-12 місяців) збільшення гро-

шової пропозиції призводить до зростання цін на кінцеву продукцію і має вплив на реальний сектор економіки через нерівномірний її розподіл серед учасників економічної діяльності.

У довгостроковому періоді, вважають кейнсіанці, грошово-кредитна політика є неефективною. Одноразове збільшення грошової маси у довгостроковому періоді має нейтральний вплив на економічну діяльність. У довгостроковому періоді грошово-кредитне регулювання має нейтральний характер і неспроможне змінити ситуацію в реальному секторі економіки.

На рис. зображена система та ієрархія формування цілей грошово-кредитної політики та характер її реалізації.

Визначення вищих або **стратегічних цілей** грошово-кредитної політики є прерогативою законодавчих органів держави і є значною мірою політичним рішенням. Проте розробка стратегії ефективної грошово-кредитної політики можлива лише в межах досягнень сучасної економічної думки і не може бути волюнтариською. Реальна грошово-кредитна політика розробляється шляхом вибору варіантів розвитку, запропонованих альтернатив у межах можливостей сучасних монетариських концепцій.

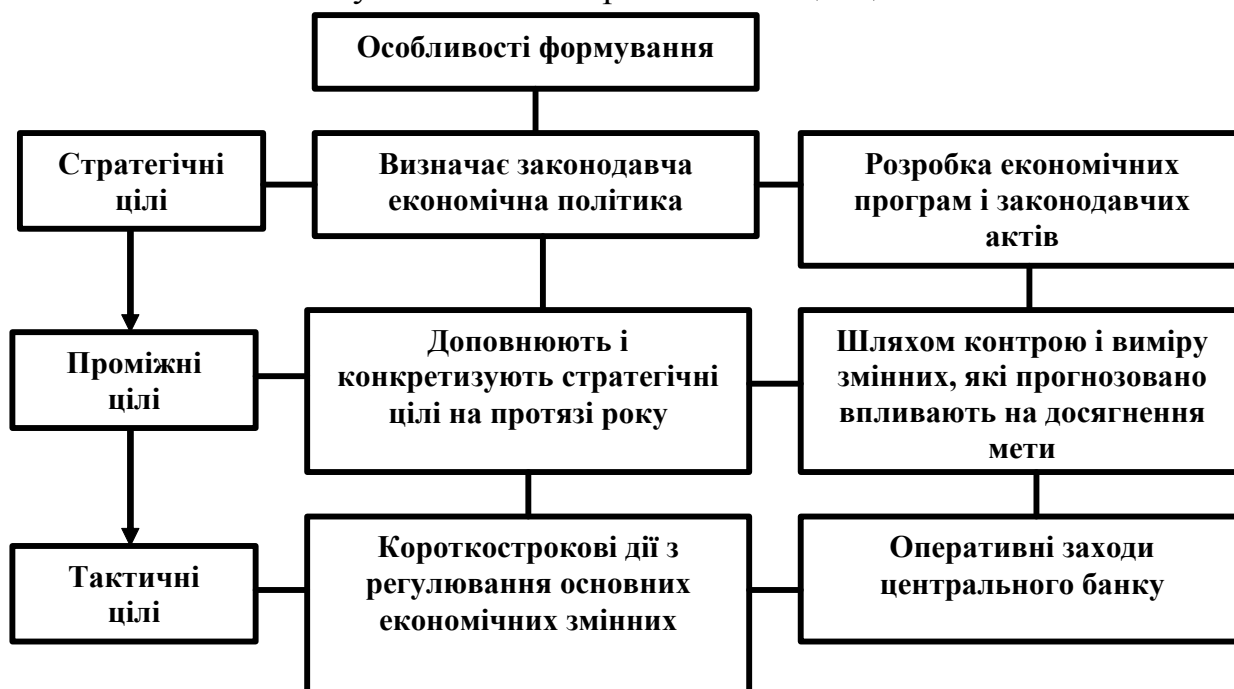

Рис. Система цілей грошово-кредитної політики

До стратегічних цілей монетарної політики належать висока зайнятість, економічне зростання, стабільність цін, стабільність відсоткових ставок, стабільність фінансових ринків, стабільність обмінного курсу валют на валютних ринках [4, ст. 54].

При розробці стратегічних цілей грошово-кредитної політики повстає питання вибору альтернатив економічного розвитку. Певні стратегічні цілі економічного розвитку за своєю природою не можуть бути реалізовані одночасно в межах грошово-кредитної політики.

Формування грошово-кредитної політики визначає основні цілі її проведення: стратегічні, проміжні та тактичні. При формуванні грошово-кредит-

ної політики цілі вищого щаблю ієрархії визначають усю систему грошово-кредитного регулювання. Узгодження стратегічних цілей грошово-кредитної політики дозволяє побудувати системи тактичних і проміжних цілей. **Проміжні** цілі грошово-кредитної політики можуть змінюватися відповідно до стану економіки та фази економічного циклу. У процесі вибору поточних цілей центральні банки користуються критеріями щодо характеру їх формування [4, ст. 538]. **Вимірюваність** змінних, які використовуються для проміжних завдань, є передумовою проведення ефективної грошово-кредитної політики. Як вимірювальним змінним перевага надається відсотковим ставкам і грошовим агрегатам.

Контроль змінних є обов'язковою умовою досягнення проміжних цілей. У сфері можливостей контролю центральних банків знаходяться відсоткові ставки і грошові агрегати. Проте однозначно надати перевагу об'єкту контролю можливо у конкретній економічній ситуації.

Проміжні цілі повинні відповідати найголовнішій до них вимозі – прогнозовано впливати на реалізацію стратегічних цілей. На відміну від ситуації, коли центральні банки повністю контролюють досягнення тактичних цілей, їх вплив на реалізацію проміжних цілей є обмеженим і вибірконим. Деякі з проміжних цілей контролюються центральними банками – процентні ставки та грошові агрегати, інші – номінальний ВВП, швидкість обігу грошей, грошовий мультиплікатор є поза сферою контролю. Частина проміжних цілей, такі як обсяг наданих кредитів, величина валютного курсу частково перебувають під контролем центрального банку. Проте частковий контроль не дає змоги центральному банку реалізовувати власну грошово-кредитну політику. Обмежений контроль над деякими проміжними цілями дає змогу використовувати їх лише як допоміжні чи індикативні.

Центральний банк може публічно проголошувати свої проміжні цілі, інші цілі публічно не афішувати, а приймати до виконання. У такому випадку центральні банки мають широкий діапазон можливого впливу, який не обмежується деклараціями і публічним контролем.

Здатність прогнозовано впливати на цілі є необхідною умовою для проміжних завдань. Стосовно доцільності використання пропозиції грошей і процентних ставок для впливу на цілі – обсягами виробництва, зайнятістю і рівнем цін – точиться дискусія. Певна перевага надається використанню грошових агрегатів.

Проміжні цілі грошово-кредитної політики є ланкою, яка дозволяє реалізовувати стратегічні цілі і розділити як складові, які тривають переважно в межах року.

Проведення і досягнення стратегічних і проміжних цілей виходить за межі можливості центральних банків. Стратегічна грошово-кредитна політика формується у складі загальної економічної політики вищими законодавчими і політичними органами держави. Процедура прийняття рішень на вищих щаблях управління держави є такою, що передбачає складну процедуру бюрократичних узгоджень і тому не спроможна оперативно реагувати на зміну економічної ситуації у короткостроковому періоді. У ринкових економіках

оперативне або тактичне грошово-кредитне регулювання стало прерогативою центральних банків. У випадку, доки регулювання параметрів змінних виходить за межі можливостей впливу центральних банків, і набуває характеру стійких тенденцій, то функції управління переходять до законодавчих органів держави.

Вибір і розподіл цілей грошово-кредитної політики не має однозначного і остаточного вирішення. Економічна ситуація може перейти до **конфлікту цілей**, коли втрачається можливість для одночасного досягнення заздалегідь визначених цілей на різних щаблях ієрархії. У межах певних теоретичних концепцій, які використовуються у проведенні грошово-кредитної політики, цілі мають системний характер. Грошово-кредитна політика та її тактичні цілі постійно коригуються залежно від результатів регулювання.

Для формування грошово-кредитної політики є необхідним вибір альтернатив економічного розвитку. До найважливіших взаємосуперечливих стратегічних цілей грошово-кредитної політики належать у короткотерміновому періоді[1, ст. 152]:

- стабілізація цін – стабілізація відсоткових ставок;
- зменшення інфляції – зменшення безробіття;
- стабільний рівень цін – висока зайнятість;
- збільшення темпів економічного зростання – зростання добробуту населення.

Реалізація реальної грошово-кредитної політики перебуває під впливом, крім власне економічних чинників, ще й політичної кон'юнктури, яка значною мірою впливає на процес формування цілей.

У процесі визначення цілей для грошово-кредитної політики у країнах з розвинутими ринковими економіками важливе місце займає таргетування монетарних показників. **Таргетування** (*target* з англ. – *ціль*) – заздалегідь визначені кількісні параметри, досягнення яких має прагнути економічна система. У монетарній сфері об'єктом таргетування є приріст грошової маси. Особливо зросло значення таргетування приросту грошової маси з поширенням монетаристських поглядів. Монетаристи визначили залежність між темпами приросту грошової маси і коливаннями економічної активності. Згідно з відомим "грошовим правилом" основною і визначальною ціллю грошово-кредитного регулювання є дотримання відповідності темпу росту грошової маси темпам зростання природного рівня реального виробництва. Для США і розвинутих країн такі темпи грошової маси дорівнюють 3-5 % на рік. Для України таким значенням для приросту грошової маси вважається вищими – 9-11 %, що пов'язано з інфляційними процесами.

Таким чином, формування системи цілей грошово-кредитної політики має враховувати широке коло аспектів державного регулювання економіки. Кінцевою ціллю грошово-кредитного регулювання є стабільність цін, повна зайнятість та зростання реального обсягу виробництва. Для досягнення вищої цілі грошово-кредитного регулювання потрібно побудувати систему цілей нижчого порядку і досягнути ієрархії цілей. Важливим і необхідним є уникнення конфлікту цілей грошово-кредитної політики, що вимагає глибокого теоретичного осмислення процесів у реальній економіці та монетарній

сфері. На сучасному етапі ринкових трансформацій все зростаючого значення набувають грошово-кредитні методи регулювання економіки. За таких умов цілі грошово-кредитного регулювання повинні додатково включати орієнтири трансформації монетарної сфери.

Адаптація і використання досягнень сучасної економічної теорії і практичних методів реалізації грошово-кредитної політики є актуальним і важливим завданням сучасного стану ринкових перетворень в Україні.

Література

1. Гриценко О. Гроші та грошово-кредитна політика. – К.: Основи, 1998. – 210 с.
2. Долан Э. Дж., Кэмпбелл К.Д., Кэмпбелл Р. Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика. – М., 1992. – 442 с.
3. Макконнелл К.Р., Брю С. Экономикс: принципы проблемы и политика. – М., 1992. Т. 1. – 398 с.
4. Мишківн Ф.С. Економіка грошей, банківської справи та фінансових ринків. – К.: Основи, 1998. – 960 с.
5. Словарь современной экономической лексики/ Под общ. ред. Д.У. Пирса. – М.: Инфра-М, 1997. – 606 с.

УДК: 336.76:338.2

А.В. Лелик – Львівська КА

МОТИВИ ФОРМУВАННЯ ПОПИТУ НА ГРОШІ В СУЧАСНИХ ЗМІШАНИХ ЕКОНОМІКАХ

Розкрито проблему формування попиту на гроші в сучасних змішаних економіках у контексті функціонування грошового ринку, а також виявлені його особливості в зв'язку з реальними процесами в економіці.

A.V. Lelyk – Commercial Academy of Lviv

The Motives of the Money Demand Forming in Modern Mixed Economies

In the article the problem of the money demand forming in modern mixed economies in the context of the money-market functioning is investigated. As regards its relation to realistic economic processes, the peculiarities of the money-market are discovered.

У сучасній монетарній теорії проблема попиту на гроші вийшла на одне з чільних місць у зв'язку зі запровадженням у практику країн зі змішаними економіками монетаристських методів регулювання економіки. Попит на гроші значною мірою визначає стан функціонування грошового ринку і стабільність економічних систем.

Взаємодія попиту та пропозиції грошового ринку зумовлюється особливостями економічних систем. Сучасні розвинуті економіки функціонують як змішані економічні системи, де паралельно існують сектори з державним регулюванням та сектори, в яких використовуються можливості ринкової конкуренції.

Дослідження змішаних або реальних економічних систем показало, що в них відбувається постійно посилення тенденцій переростання монополій під впливом держави в недосконалу конкурентну економічну систему. Залежно від співвідношення рівнів концентрованості і конкурентності в ре-